



Základní umělecká škola Trutnov

Nové dimenze výuky uměleckých předmětů na ZUŠ Trutnov

Klavír a písnička

Sešit 2

Štěpánka Hrubecká

Lucie Viesnerová



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Tržebnost
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH:

Lítala si vlaštověnka; Běží, běží zajíček	1
Na vlčka a ovce; Pásol som ovce	2
Kořeničko, koření; Halí, belí	3
Durový kvintakord; Dú kravičky, dú	4
Nešťastné vdáadlo; Sil jsem proso	5
Pec nám spadla; Já jsem, já jsem kovaříček	6
Trochu jsem se styděl, trochu jsem se bál; Já tak nebudu	7
Jede, jede poštovský panáček	8
Týnom, tánom; Ivánku náš	9
Nepudu domů	10
Když jsem jel do Prahy	11 - 12
Tluče bubeníček	13
Já mám koně; Kominík má flek	14
Ó řebíčku	15
Nestarej se, ženo má!	16
Rolničky	17 - 18
Půltón a celý tón	19 - 22
Kudy, kudy, kudy cestička	20
Rostó, rostó	22
Pětprstová poloha durová	23 - 25
Pětprstová poloha mollová	26 - 27
Okolo Frýdku cestička	28 - 29
Transpozice a možnosti rytmizovaného doprovodu písně	29
Doprovod podle charakteru písně	30
Hrály dudy	30
Já do lesa nepojedu	31
Ó řebíčku zahradnický	31
Noty c''- c'''	32
Durový kvintakord	33
Improvizace na durovém kvintakordu F	34
Teče voda proti vodě	35
Mollový kvintakord	36
Lubí sa mi, lubí	36
Slož si skladbičku, pojmenuj kvintakordy	37
Subdominanta	38
Pod našim okýnkem	39
Doprovod a transpozice písně	40
Stupnice C dur	41
Vyletěla holubička	42
Akordy v C dur	43
Stupnice G dur	44
Tancuj, tancuj, vykrucaj	45
Akordy v G dur	46
Stupnice D dur	47
Čtyři koně ve dvoře	48
Akordy v D dur	49
Stupnice F dur	51
U panského dvora	52
Akordy v F dur	53

obrázky na str. 8 a 15 jsou od Jany Wolfové
klavírní doprovody 1 - 30 jsou od Štěpánky Hrubécké

Ilustrace na titulních stranách vytvořili žáci z výtvarné třídy Pavly Hodasové.

ÚVOD

„Lidová píseň“ předávaná z generace na generaci se v dnešní době jakoby ztrácí. A přitom její melodičnost a rytmická svěžest má v sobě sílu povzbuzení. Čím lépe ji naše děti a žáci poznají, tím snadněji pochopí písně jiných národů. Používáme zahraniční materiály, kde jsou písně metodicky seřazeny. Inspirovaly jsme se a snažily se i naše písně takto metodicky uspořádat.

Klavírní doprovody jsem psala tak, jak na mě působila i poezie slov v textu ukrytá. Největší radost bych však měla, kdyby se žáci odvážili hledat vlastní doprovody k písním třeba i podle tohoto návodu. Přeji všem mnoho radosti s hudbou.

Štěpánka Hrubecká

Sešity Klavír a písnička jsou doplňkové materiály pro výuku hry na klavír, které jsou zaměřeny na hru lidových písní a tvoření doprovodů k písním. V první části sešitu jsou řazeny jednotlivé lidové písně dle obtížnosti. Doprovody k písním složila Štěpánka Hrubecká.

V druhé části sešitu, kterou vytvořila a uspořádala Lucie Viesnerová, se žáci učí teorii z oblasti not, rytmu, intervalů, stupnic, akordů, akordových značek a harmonie a zároveň plní praktické úkoly, tvoří doprovody a improvizují. Postupně se učí vytvářet si doprovody k lidovým písním od nejjednodušších variant doprovodů až po použití vedlejších a mimotonálních harmonických stupňů. Zároveň se seznámí s tanečními a jazzovými styly, kde si mohou zkusit složit krátké skladby v daném stylu a rytmu. Obě části se dají libovolně kombinovat, záleží na učiteli, jak materiály použije ve výuce a přizpůsobí je individuálním schopnostem žáka. Na přiloženém CD si žáci mohou poslechnout nahrávky písní a cvičení, které využijí při své domácí přípravě.

Ve všech sešitech jsou použity symboly – kytička, ptáček, kniha. Kniha představuje teoretický poznatek, ptáček symbolizuje praktický úkol a kytička značí metodickou poznámku nebo návod, jak daný úkol řešit.

Věřím, že sešity Klavír a písnička budou inspirací i vhodným materiálem k doplnění a zpestření výuky hry na klavír.

Lucie Viesnerová

PODĚKOVÁNÍ

Rády bychom touto cestou poděkovaly skladateli Jiřímu Gemrotovi za cenné rady a připomínky při tvorbě klavírních doprovodů. Děkujeme za krásné skladatelské semináře s dětmi, které byly inspirací pro naši práci. Zároveň velký dík patří hudebnímu skladateli Jaroslavu Šťastnému, který připravil pro naše žáky semináře na téma improvizace a stylizace doprovodů k písním.

Poděkování patří Zdislavě Holomíčkové ze ZUŠ v Trutnově, která vytvořila krásné ilustrace v přípravném sešitě, zvláště pak v části Intervaly - Obrázky. Dále za ilustrační doprovod děkujeme Ivanu Moravcovi ze ZUŠ ve Dvoře Králové, který poskytl výtvarné práce svých žáků a výtvarné třídy Jany Wolfové ze ZUŠ v Úpici. Děkujeme výtvarné třídě Pavly Hodasové ze ZUŠ v Trutnově za ilustrace na titulní a závěrečné strany sešitů.

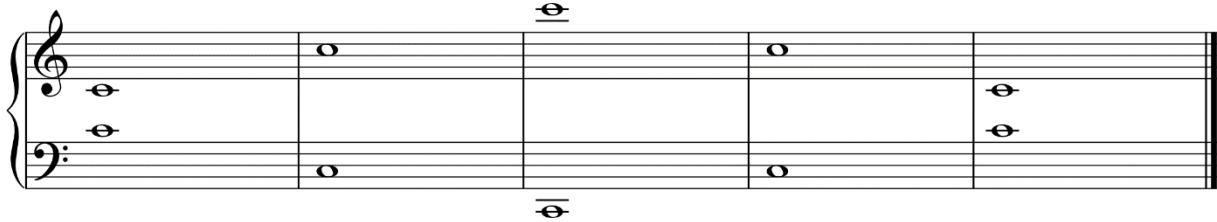
Štěpánka Hrubecká a Lucie Viesnerová

Písně s doprovody



Melodii písně „Lítala si vlaštověnka“ již žák umí. Doprovod v partu levé ruky je téměř celý z tónů C. Na obrázku č. 1 si žák dobře prohlédne tón C zachycený v obou klíších v různých oktávách. Zápis not může připomínat zrcadlový odraz. Však také tyto tóny jsou od sebe ke středu stejně daleko.

1



2

Lítala si vlaštověnka



Dítě se v partu levé ruky nejprve seznámí s klávesou b a zkouší jí přenášet do různých oktáv. Poté se naučí jednoduché ostinato, které též může obohatit použitím pravého pedálu.

3

Běží, běží zajíček



Běží, běží zajíček, nese pytel žemliček:

„Počkej, počkej, zajíčku, dáš mi jednu žemličku! “

Z Chodska



V říkadle „ Na vlčka a ovce“ si žák může vybrat doprovod v levé ruce a případně jej obměňovat. Učitel může dupnout nohou na těžké době v každém taktu a k větší radosti roztančit pomocí tamburíny nebo jiného bicího nástroje, čtvrtová zastavení, která jsou vždy na konci druhého taktu. Chybějící osminy v textu žák pomoci učitele protáhne na čtvrtové hodnoty.

4

Na vlčka a ovce

Živě

Tambourine

Piano

„ Trhám, trhám travičku
na zeleném paloučku;
přijde-li vlček,
strhne mi krček.

Já se vlčka nebojím,
jen když krávy podojím,
pojd', vlčku, pojd'! “
Z Moravy

5

Pásol som ovce

Prostě ♩ = 100

Pásol som ovce
Pásol som ovce pod lejšú,
prišol vlk, vzal mi najlepšú.
„ Prosím ca, vlčku, vrac mi ju,
lebo mňa doma nabijú. “

„ Kedz teba doma nabijú,
zajtra si pridzem pre jinú.
Telko ci budzem ovce krasc,
až ca naučím dobre pásc. “
Z Moravských Kopanic

Kořeníčko, koření



Žák se nejprve naučí hrát melodii v levé ruce. Poté si přidá v pravé ruce jednoduchý doprovod.

6



Kořeníčko, koření,

ha já muším pytel hušít,

vod Boha si stvořený,

co v ňom bureš zavřený!

tebe nesmí slunce rušít,

Z Chodska

ty se mušíš v stínu sušít,

7

Kořeníčko, koření

Prostě ♩ = 82



Halí, belí



Žák se na tomto říkadle seznámí s notou c a d ve dvoučárkované oktávě. Pomocí znaménka hraj o oktávu výše také s oktávou tříčárkovanou.

8



Halí, belí

Halí, belí, koně v zelí

a hříbátka v petrželi.

V následujícím cvičení žák pokládá kvintu c – g v levé ruce a v pravé hledá vždy o oktávu výše tercii k doplnění celého durového kvintakordu. V posledním taktu písně „Dú kravičky, dú“ přidá k ležícímu palečku (legato) právě tuto tercii. Ve cvičení si může též sám vzít k rozezvučení alikvotních tónů pravý pedál. V basovém klíči se seznámí se znaménkem hry o oktávu níže.

9 Durový kvintakord

10 Dú kravičky, dú

Krokem



Levá ruka zde začíná na klávěse g pátým prstem z důvodu snazšího úhozu braní lehkých dob na klávěse c. Třídobý takt cítíme na jeden impuls, hrajeme vesele.

Následující dvě písně jsou v rozsahu oktávy. Malíčky ohraničují tedy nejnižší a nejvyšší tón.

11 Nešťastné vdávadlo

Živě

The musical score for 'Nešťastné vdávadlo' is written in 3/4 time. It consists of two systems of piano accompaniment. The first system has four measures, and the second system has four measures. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand. Fingerings are indicated by numbers 1-5. Accents (>) are placed over the first note of each measure. The piece ends with a double bar line.

Nešťastné vdávadlo,
jak jest mě popadlo,
nešťastné vdávadlo,
jak mě drží!

Drží mě v koleně,
já nevím, co je mně,
nešťastné vdávadlo
popadlo mě.

Z Pošumaví

12 Sil jsem proso

The musical score for 'Sil jsem proso' is written in common time (C). It consists of two systems of piano accompaniment. The first system has six measures, and the second system has six measures. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand. Fingerings are indicated by numbers 1-5. The piece ends with a double bar line.

Sil jsem proso na souvrati, nebudu ho žítí.
Miloval jsem hezké děvče, nebudu ho mítí.

Sil jsem, nežal jsem, miloval jsem, nevzal jsem,
sil jsem, nežal jsem, miloval jsem, nevzal jsem.

13

Pec nám spadla

Musical score for 'Pec nám spadla' in 4/4 time. The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has four measures with fingerings: 4 2, 4 2, 4 5, and 4 3. The second system also has four measures with fingerings: 5 3 1, 3 1, 3 4, and 3 2. The music features a simple melody in the right hand and a bass line in the left hand with some chords and rests.

Pec nám spadla,
 pec nám spadla,
 kdopak nám jí postaví.
 Starý pekař není doma
 a mladý to neumí.

Zavoláme na dědečka,
 ten má velký kladivo.
 Dá do toho čtyři rány
 a už je to hotovo.

14

Já jsem, já jsem kovaříček

Musical score for 'Já jsem, já jsem kovaříček' in 2/4 time. The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has six measures with dynamics *f* and *mp*. The second system starts at measure 9 and includes markings for *rit.* and *accel.* with dynamics *mf* and *f*. The music features a rhythmic melody in the right hand and a bass line in the left hand.

Já jsem, já jsem, kovaříček jsem.
 Já mám v Praze tři domy,
 až je koupím, budou mý.
 Já jsem, já jsem kovaříček jsem.

15

Trochu jsem se styděl

Tanečním pohybem

Musical score for 'Trochu jsem se styděl' in 3/4 time. The score consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble staff contains a melody with fingerings 2, 3, 5, 2, 2, 3, 2. The bass staff contains a bass line with fingerings 1, 3, 2, 1, 4. The piece ends with a double bar line.

Trochu jsem se styděl,

trochu jsem se bál :

poposedni, holka,

poposedni dál !

„ Já bych poposedla,

krátká lavice,

upadla bych na zem,

zabila bych se.“

Z Pošumaví

Žák dopíše poslední tři takty v levé ruce podle prvních tří taktů.

16

Já tak nebudu

Tanečním pohybem

Musical score for 'Já tak nebudu' in 2/4 time. The score is split into two systems. The first system has five measures with treble and bass staves. Fingerings 1, 3, 5 are indicated above the treble staff. The second system has three measures, with the first measure starting with a treble clef and a bass clef, and the following two measures having only a treble clef. Fingerings 5, 1 are indicated above the treble staff. The piece ends with a double bar line.

Já tak nebudu, já se ožením,

vemu si kramářku se vším kořením.

Se vším kořením i také s putnou,

aby mně vařila polívku chutnou.

Polívku chutnou, kaši krupičnou,

po vrchu perníkem posýpanou.

Z Vysočiny

17

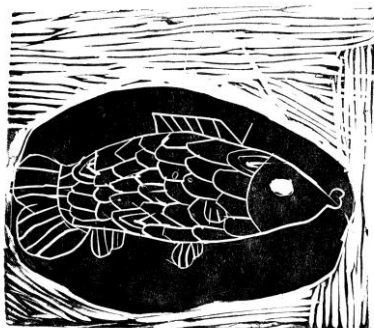
Jede, jede poštovský panáček

3 5 1 3 5 1 3 5 3 5 1 3 5 1

9 5 1 3 5 5 1 3 5 3 1 5 1

17 3 1 5 3 1 5 3 1 1 4

25 1 1 4



18

Týnom, tánom

Musical score for 'Týnom, tánom' in 4/4 time. The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has two staves. The right staff starts with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a dynamic marking of *mf*. It features a melodic line with a slur over the first two notes, a fourth finger (4) above the first note, and a first finger (1) above the second note. The left staff starts with a bass clef and a dynamic marking of *mf*. It features a bass line with a first finger (1) above the first note. The second system also has two staves. The right staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a dynamic marking of *mp*. It features a melodic line with a slur over the first two notes, a third finger (3) above the first note, and a first finger (1) above the second note. The left staff starts with a bass clef and a dynamic marking of *mf*. It features a bass line with a third finger (3) above the first note. The score ends with a double bar line.

Týnom, tánom
na kopečku stála.
Týnom, tánom
na mňa pozerala.

Týnom, tánom
něpozeraj na mňa.
Týnom, tánom
nepojdeš ty za mňa!



Poznáš, jaký interval je ve 2., 4. a 10. taktu?

19

Ivánku náš

Musical score for 'Ivánku náš' in 3/4 time. The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has two staves. The right staff starts with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a dynamic marking of *mf*. It features a melodic line with a slur over the first two notes, a first finger (1) above the first note, and a second finger (2) above the second note. The left staff starts with a bass clef and a dynamic marking of *mf*. It features a bass line with a first finger (1) above the first note. The second system also has two staves. The right staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a dynamic marking of *mf*. It features a melodic line with a slur over the first two notes, a second finger (2) above the first note, and a first finger (1) above the second note. The left staff starts with a bass clef and a dynamic marking of *mf*. It features a bass line with a first finger (1) above the first note. The score ends with a double bar line.

Ivánku náš, copak děláš?
Děti jdou do školy,
ty ještě v posteli.

Copak děláš,
copak děláš?

Nepudu domů

The musical score is written in 4/4 time and consists of three systems of piano and bass staves. The key signature has one flat (B-flat).

- System 1 (Measures 1-5):** The piano part starts with a *mf* dynamic. The bass part starts with a *mf* dynamic. Both parts feature a melodic line with a first and second ending. The first ending leads back to the beginning of the system, and the second ending leads to the start of the next system.
- System 2 (Measures 6-9):** The piano part starts with a *mp* dynamic. The bass part continues with a similar rhythmic pattern. The piano part has a melodic line with a first and second ending. The first ending leads back to the beginning of the system, and the second ending leads to the start of the next system.
- System 3 (Measures 10-13):** The piano part starts with a *f* dynamic. The bass part continues with a similar rhythmic pattern. The piano part has a melodic line with a first and second ending. The first ending leads back to the beginning of the system, and the second ending leads to the start of the next system.

Nepudu domů, nepudu domů, byl bych doma bit.

Máma na mě buble, že jsem jí sněd nudle,

nepudu domů, nepudu domů, byl bych doma bit.

Máma mě tam straší, že jsem jí sněd kaši,

nepudu domů, nepudu domů, byl bych doma bit.



Nejprve se žák seznámí s melodií písně, kterou si zahraje každou rukou zvlášť. Totéž může zkusit oběma rukama v unisonu.



Žák napíše v tomto cvičení pod takty označení změny T = tóniky a D = dominanty. V písni „Když jsem jel do Prahy“ také při poslechu řekne, kde se nachází tónika a kde dominanta.

V předposledním taktu procvičí tichou výměnu prstokladu na klávěse g.

21



22

Když jsem jel do Prahy



8



8^{vb}-----]

13



8^{vb}-----]

Když jsem jel do Prahy pro hrách, pro hrách,
upad mi na cestě valach, valach.



K prohloubení harmonického i rytmického cítění se mohou děti vzájemně střídat v této šestiruční úpravě.

23

Když jsem jel do Prahy (šestiruční úprava)

♩ = 98

The musical score is presented in three systems. The first system consists of three staves: a vocal line (treble clef, 3/4 time) starting with a dynamic marking of *mp* and a *8va* marking above the staff; a piano accompaniment (treble clef, 3/4 time) with a dynamic marking of *mf*; and a piano accompaniment (bass clef, 3/4 time) with a dynamic marking of *mp*. The piano parts include fingerings (2, 4, 2, 4, 3, 1, 2, 3, 4, 2, 4, 3, 2, 1) and fingering numbers (15, 25, 15) above the staff, and fingering numbers (51, 41, 51) below the staff. The second system continues the piano accompaniment with fingerings (2, 3, 4, 2, 4, 1, 2) above the staff and (4, 3, 2, 4, 2, 3, 4, 5, 3, 2, 1, 3, 1, 2, 5, 2) below the staff. The third system shows the vocal line and piano accompaniment concluding the piece with a double bar line.

Tluče bubeníček



Tato píseň má za cíl rozvíjet rytmické cítění. Děti se s učitelem, rodičem nebo kamarádem vystřídají ve hře na bubínek. První part je možné zaťukat na klavír kromě prvních dvou taktů na druhém řádku.

24

Allegretto

The musical score is written in 4/4 time and consists of two systems. The first system includes a drum part (top staff) and a piano accompaniment (bottom staff). The drum part starts with a rest in the first two measures, followed by a pattern of eighth notes. The piano accompaniment features a bass line with eighth notes and a treble line with quarter notes. The second system continues the drum part and piano accompaniment. The piano accompaniment includes fingerings (1, 2, 3, 4, 5) and dynamics (f). The tempo is marked 'Allegretto'.

Tluče bubeníček, tluče na buben, a svolává hochy, hoši pojdte ven!

Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky.

Hola, hola, hej.. nikdo nemeškej!

25

Já mám koně

Con moto

Musical score for 'Já mám koně' in 4/4 time, marked *Con moto*. The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has 6 measures, and the second system has 6 measures. The key signature has one sharp (F#). Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. A first ending bracket is shown above the first measure of the second system, marked '8va'.

26

Kominík má flek

Mírným pohybem

Musical score for 'Kominík má flek' in 3/4 time, marked *Mírným pohybem*. The score consists of two systems of piano accompaniment. The first system has 6 measures, and the second system has 6 measures. The key signature has two sharps (F# and C#). Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes.

Kominík má flek, flek, flek,

kominice ne;

kominík ho potřebuje,

když komíny vyšmikuje,

kominice ne, ne, ne,

kominice ne.

Z Milevska



Žák hraje co nejkrásněji melodii písně a citlivě vede protihlas v slabší dynamice.

27

Ó řebíčku

Smutně

Ó řebíčku zahradnický, ó růžičko voňavá!

Kterak na tě zapomenu, když to není věc možná.

Kterak na tě zapomenu, když to není věc možná.

Zapomenu-li přec jednou, zas mi lidi vzpomenou,

žes bejvala upřímnější, když jsem chodil za tebou,

žes bejvala upřímnější, když jsem chodil za tebou.





Žák si melodii v pravé ruce může po jejím přečtení zkusit také zahrát v unisonu.

28

Nestarej se ženo má

29

Nestarej se ženo má

Žertovně ♩ = 100

Nestarej se, ženo má,
že my nic nemáme,
zabijeme komára,
masa naděláme :
půl ho dáme do komína,
půl ho uvaříme;
nestarej se, ženo má,
že se nenajíme!
Z Prácheňska

Rolníčky



Doprovod je psaný pro zvonkohru. Namísto ní je možné použít např. zajímavý rejstřík na keyboardu.

30

Allegretto ♩ = 112

Musical notation for measures 1-6. The score is in 4/4 time. The right hand (RH) plays a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The left hand (LH) plays a bass line with triplets and single notes: G3, F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2.

Musical notation for measures 7-12. The RH continues the melody. The LH has a triplet of eighth notes (G3, F3, E3) in measure 7, followed by a half note (D3) in measure 8, and then continues with quarter notes (C3, B2, A2, G2) in measures 9-12.

Musical notation for measures 13-18. The RH melody continues. The LH features a triplet of eighth notes (G3, F3, E3) in measure 13, followed by a half note (D3) in measure 14, and then continues with quarter notes (C3, B2, A2, G2) in measures 15-18.

Musical notation for measures 19-24. The RH melody continues. The LH continues with quarter notes (G2, F2, E2, D2, C2, B1, A1, G1) in measures 19-24.

25

29

Sláva už je sních, jedem na saních,
kluci křičí, zvonek zní, jenom táta ztich.

Kouká na syna, uši napíná,
co to slyší v rolničkách?
Na co vzpomíná?

Rolničky, rolničky, kdopak vám dal hlas?
Kašpárek maličký nebo děda Mráz?
Rolničky, rolničky, co to zvoní v nich?
Maminčiny písničky, Vánoce a sních.

Zvonky dětských let, rozezvoňte svět!
Těm, co už jsou dospělí, ať je znova pět!

Zvoňte zlehýnka, stačí chvílka:
Vzpomínka jak rolničky v srdci zacinká.

Rolničky, rolničky, kdopak vám dal hlas?
Kašpárek maličký nebo děda Mráz?
Rolničky, rolničky, co to zvoní v nich?
Maminčiny písničky, Vánoce a sních.

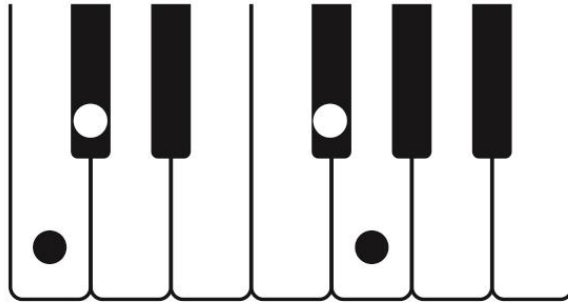
Praktická část

Půltón a celý tón

Půltón

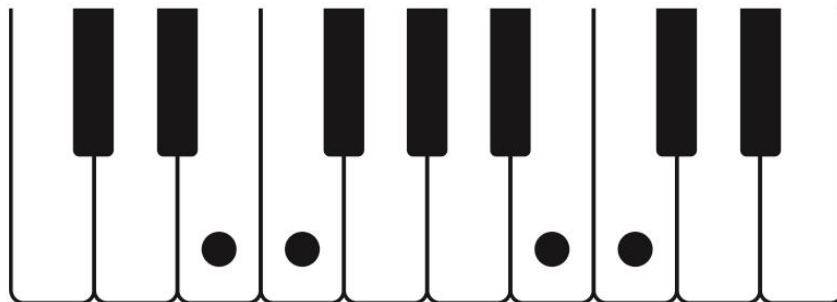


Půltón najdeš vždy mezi dvěma nejbližšími klávesami. Jsou tři možnosti.



1. Bílá – černá

2. Černá – bílá



3. Bílá – bílá



Zahraj si na klavírů několik různých půltónů a poslouchej, jak znějí. Půltón je nejkratší vzdálenost dvou tónů.



Zahraj si následující písničku. Poslouchej a vyznač obloučkem v melodii písničky všechny půltónové postupy.



Zkus doplnit doprovod v prázdných taktech. Dej pozor na 9. takt, kde melodii přebírá levá ruka.

Kudy, kudy, kudy cestička

The musical score is written in 3/4 time and consists of three systems of staves. The first system (measures 1-7) features a melody in the right hand with fingerings 2, 3, 4, 5 and a bass line. The second system (measures 8-12) shows the right hand with rests and the left hand with a bass line starting at measure 9. The third system (measures 13-15) continues the melody in the right hand. Dynamics include *mf* and *p*.

Kudy, kudy, kudy cestička pro mého Honzíčka, kudy, kudy, kudy cestička pro milého?
On hledá bohatý s mašlema na paty, ale hodná holka prostičká není jeho!

Celý tón

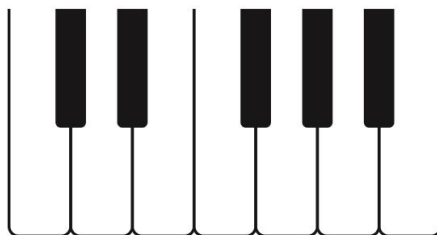


Celý tón tvoří dva půltóny. Jsou tři možnosti.

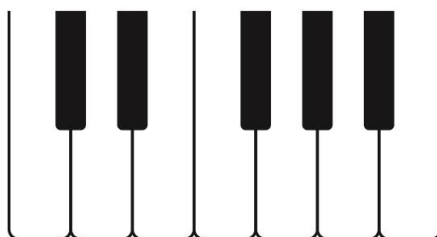


Vyznač je všechny barevně křížkem na klaviatuře.

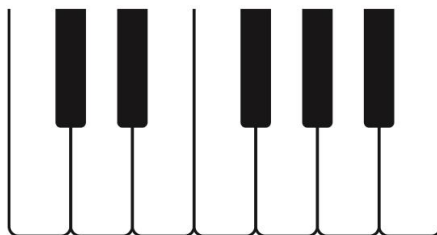
Mezi dvěma bílými klávesami, přeskoč černou. – červeně



Mezi dvěma černými klávesami, přeskoč bílou. – modře



Mezi bílou a černou klávesou, přeskoč bílou tam, kde jsou dvě bílé u sebe. – zeleně





Zahraj si následující písničku, poslouchej a vyznač obloučkem v melodii celotónové postupy.

Rostó, rostó

Volně

p

f

Rostó, rostó, rostó konopě za cestó a só pěkně zelený.
Mezi něma roste modrooký děvče, až vyroste bude my.

Pětprstová poloha durová



Zahraj si a zazpívej následující písničku. Písničku hrajeme v pětprstové poloze C dur.

Hrajte mi tu mou

Hrajte mi tu mou zamilovanou!
Na zdraví Kačeny, že má kravky stračeny,
sukni zelenou, sukni zelenou.



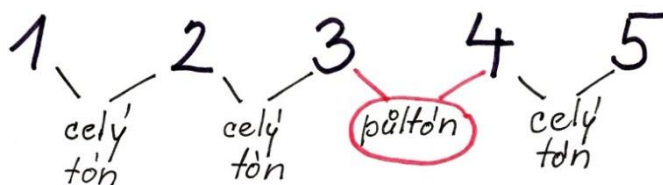
Durová pětprstová poloha zní vesele jako tato písnička.



Pětprstová poloha je tvořena celými tóny a jedním půltónem, který se nachází mezi třetím a čtvrtým tónem. První tón – první stupeň se nazývá tónika a jmenuje se podle něj daná poloha.

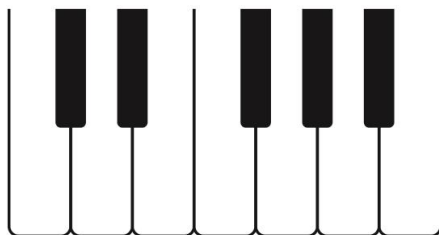


Platí toto pravidlo.





Vyznač do klaviatury tóny pětprstové polohy C dur a obloučkem vyznač půltón.



Předepsané pětprstové polohy vyznač do připravených klaviatur a zahraj si je.

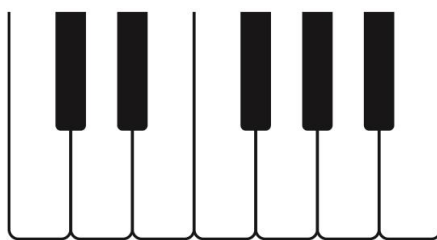


Když si nebudeš vědět rady, použij písničku Hrajte mi tu mou.

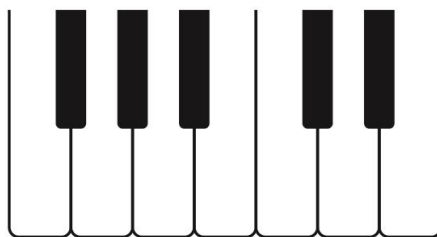


Vyznač pod každou klaviaturou půltónový krok. Napiš z každé polohy tóniku a dominantu. Zkus si zahrát písničku Hrajte mi tu mou v každé pětprstové poloze.

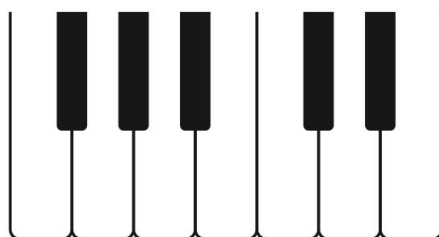
D dur



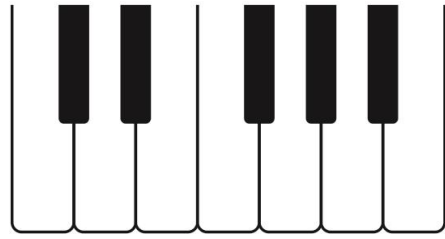
G dur



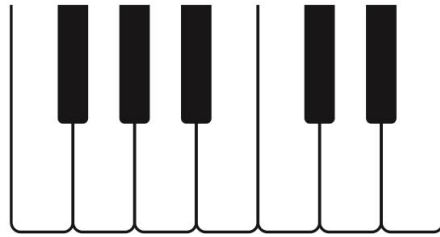
F dur



E dur



A dur



Pětprstová poloha mollová



Mollová pětprstová poloha zní proti durové poloze smutně. Ukážeme si to na písničce Hrajte mi tu mou. Když místo tónu e zahraješ tón es, tak se písnička rázem promění na smutnou melodii.

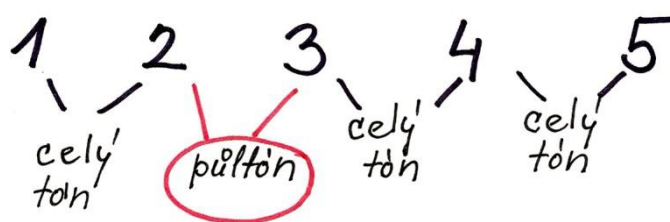


Zkus si zahrát, jak by ta písnička zněla mollově.

Hrajte mi tu mou



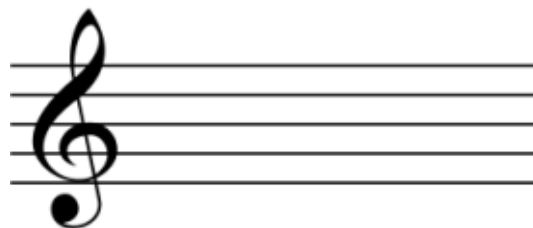
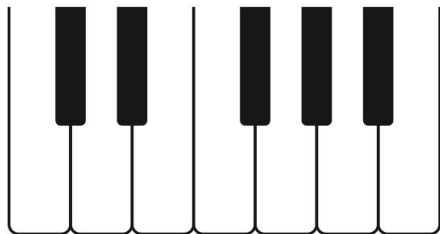
Pro mollovou pětprstovou polohu platí toto pravidlo.



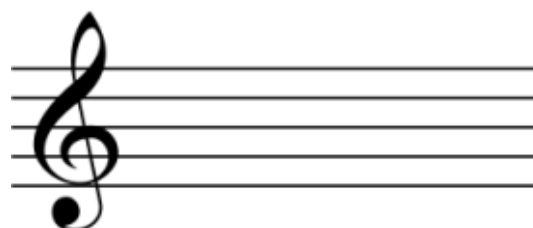
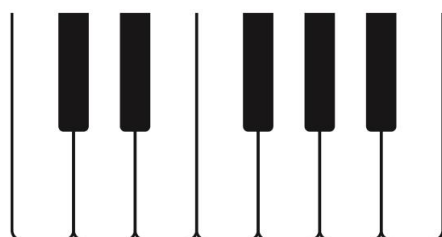


Vyznač do klaviatur předepsané pětiprstové polohy. Zapiš je do notové osnovy. Vyznač obloučkem půltónový krok.

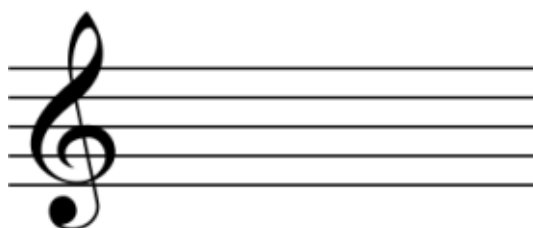
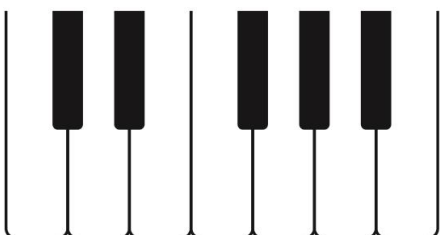
C moll



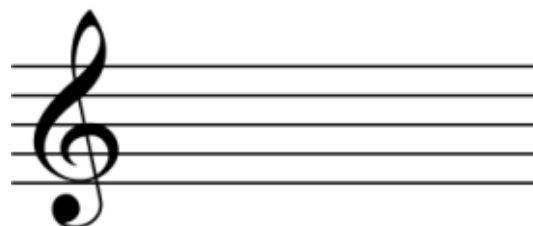
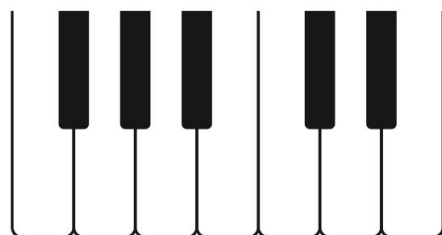
D moll



E moll



G moll



Okolo Frýdku cestička



Zahraj si písničku Okolo Frýdku cestička. Tónový rozsah písně je do šesti tónů. Urči si pětprstovou polohu, ze které píseň vychází a vyznač si v písni tóniku a dominantu.

Pochodem

The musical score is in 2/4 time and D major. It consists of two systems. The first system has 7 measures. The second system starts at measure 8 and ends at measure 14. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above notes. Dynamics include *mf* and *f*. A repeat sign is present at the end of the piece.

Okolo Frýdku cestička, okolo Frýdku cestička,
 a na ni se zelená a na ní se zelená travička.
 Šel jsem tam tudy jedenkrát, šel jsem tam tudy jedenkrát,
 slyšel jsem tam muziku, slyšel jsem tam muziku pěkně hrát.



Napiš, co se objevilo v melodii v 5. – 8. taktu.

Všimni si, jak je označený úsek 9. – 14. taktu.

A musical staff in 2/4 time with a repeat sign at the beginning and end, indicating a section from measure 9 to 14.



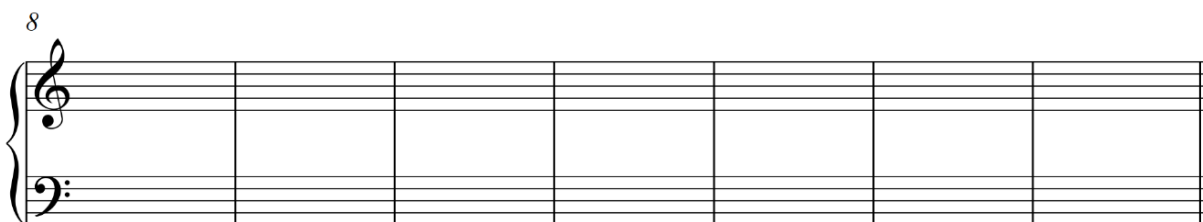
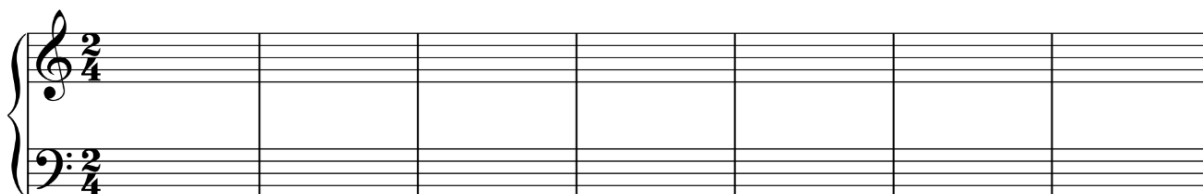
Označení říkáme REPETICE.



Napiš, co to znamená. Když si písničku zahraješ a zazpíváš, tak na to určitě přijdeš.



Do prázdné notové osnovy zkus píseň zapsat od tónu E. V levé ruce použij dva doprovodné tóny - tóniku a dominantu z pětiprstové polohy E. Zkus si zvolit nějakou z níže uvedených možností rytmizovaného doprovodu pro levou ruku.



Možnosti rytmizovaného doprovodu



Doprovod podle charakteru písně

Doprovod písně volíme tak, aby vyzněl dobře charakter a nálada dané písně. Pochodovou nebo taneční veselou píseň budeš doprovázet jiným způsobem než píseň klidnou nebo smutnou.



Zahraj si následující písně a přemýšlej nad jejich charakterem. Všimni si, jak se liší doprovod v levé ruce.

Hrály dudy

Dudáčky

7 Ped.

13

16

Hrály dudy u Pobudy, já jsem je slyšela. Dávali mně kominíka, já jsem ho nechtěl. A já radši krejčího, to je něco lepšího, ušije mi šněrovačku ze samého zlatého.

Ještě lepší, nežli krejčí, dudáček jak z růže květ. Přejde ke mně, zadudá mně, všichni budou závidět. Zadudej mi trošičku, mojí milou písničku! Přijdeš-li k nám dneska večer, dám ti sladkou hubičku.

Já do lesa nepojedu

Rozhodně

The musical score for 'Já do lesa nepojedu' is written in 3/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of three systems of piano accompaniment. The first system (measures 1-6) starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and features a melody in the right hand with fingerings 1, 2, 3, 5, 3, 2, 1, 2, 1, 3, 5, 1, 2, 3 and a bass line with chords. The second system (measures 7-11) begins with a piano (*p*) dynamic and includes a slur over measures 8-9. The third system (measures 12-16) starts with a forte (*f*) dynamic and ends with a repeat sign. Fingerings are indicated throughout the piece.

Já do lesa nepojedu, já do lesa nepůjdu. Kdyby na mě hajný přišel, on by mně vzal sekuru. Sekyra je za dva zlatý a to půrko za tolar. Kdyby na mě, hajný přišel, on by mi to všecko vzal.

Ó řebíčku zahradnický

Klidně a zpěvně

The musical score for 'Ó řebíčku zahradnický' is written in 3/4 time with a key signature of two sharps (D major). It consists of two systems of piano accompaniment. The first system (measures 1-4) starts with a piano (*p*) dynamic and is marked 'legato'. The melody in the right hand has fingerings 3, 1, 4, 3, 4, 5, 3, 2. The second system (measures 5-8) begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and includes a first and second ending. The first ending (measures 7-8) has fingerings 1, 2, 3. The piece concludes with a final chord in the bass line.

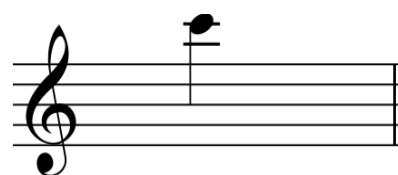
Ó řebíčku zahradnický, ó růžičko voňavá. Kterak na tě zapomenu, když to není věc možná. Kterak na tě zapomenu, když to není věc možná.

Noty c'' - c'''



Spoj notu s příslušným názvem:

C D A H C G F E



Durový kvintakord



První, třetí a pátý stupeň v pětiprstové poloze durové tvoří akord, který se nazývá durový kvintakord.



Zahraj si durový kvintakord podle not. Nejdříve budeš hrát kvintakord melodicky (rozloženě) a pak harmonicky (souzvuk tří tónů).

Durový kvintakord

1 3 5 2 5 3 1

5 3 1 L.R.

Ped. Ped.



Vyznač harmonické kvintakordy červeně.



Z jaké pětiprstové polohy je výše zapsaný kvintakord? _____



Kvintakord se nazývá podle svého 1. tónů, stejně jako pětiprstová poloha, ve které se nachází. Je to akord, který tvoří dvě tercie nad sebou a mezi krajními tóny je kvinta.

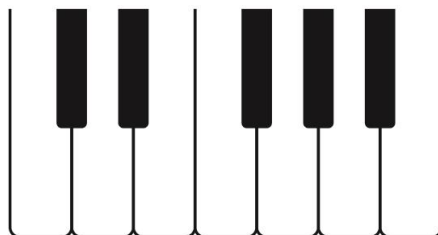


Kvintakord z výše uvedeného cvičení se jmenuje _____.

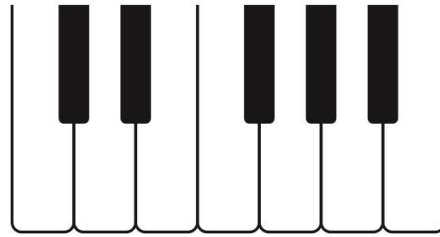


Vyznač na klaviatuře předepsané kvintakordy.

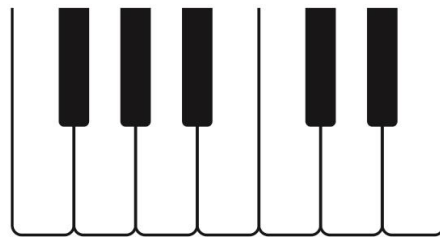
D dur



E dur



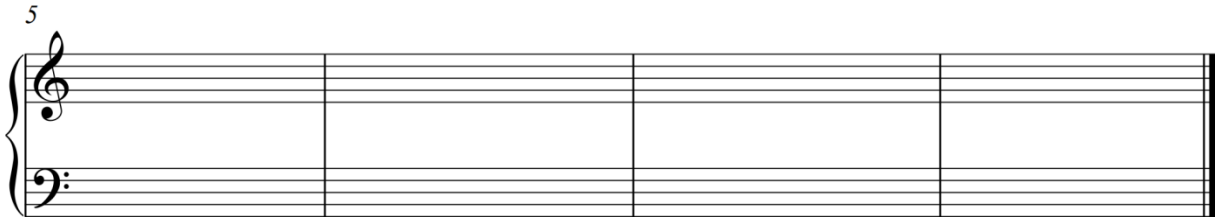
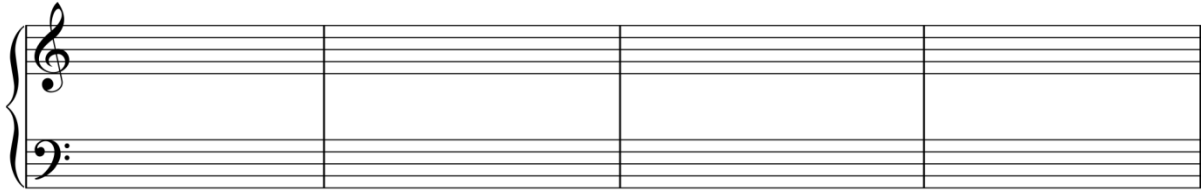
F dur



Improvizuj

Zahraj si veselou krátkou skladbičku jen z durových kvintakordů. Můžeš je libovolně rozkládat, rytmizovat nebo hrát současně. Jako inspirace ti poslouží následující ukázka. Prázdná notová osnova čeká na tvůj nápad.

Improvizace na durovém kvintakordu F



Zahraj si následující písničku. Zakroužkuj všechny durové melodické kvintakordy. Jak se jmenují?

Teče voda proti vodě

Zvolna

p *mf*

legato

7

Teče voda proti vodě, vítr do ní fouká,
má panenka modrooká z okénečka kouká,
má panenka modrooká z okénečka kouká.

Mollový kvintakord



Mollový kvintakord je tvořen prvním, třetím a pátým stupněm pětiprstové polohy mollové. Nazývá se podle prvního stupně.



Zahraj si následující mollový kvintakord a vyznač akordy melodické.

Mollový kvintakord

1 3 5 2

L.R.

Ped. Ped.



Zahraj si následující písničku. Slyšíš v ní nějaké mollové kvintakordy? Pokud ano, tak je vyznač.

Lubí sa mi, lubí

Klidně

1 3 5

mp

mf

1 3 4 5

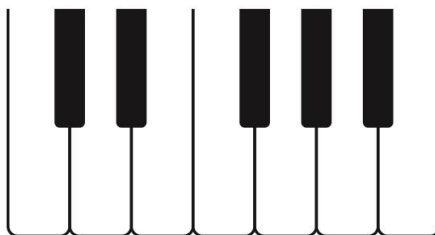
1 3 4 1 2

Lubí sa mi, lubí, to troje jmenečko,
Jurovo, Janovo, šohajovo všeko.

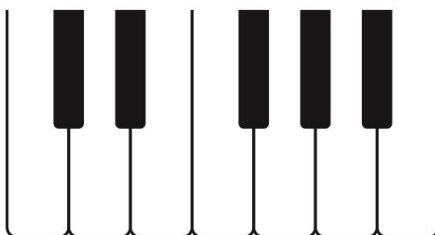


Vyznač na klaviatuře předepsané kvintakordy.

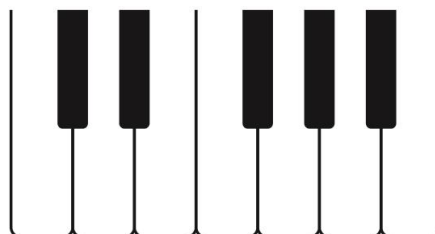
C moll



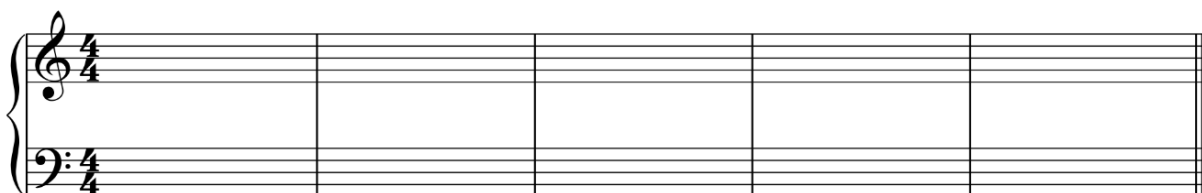
E moll



D moll



Slož si skladbičku z mollového kvintakordu. Použij libovolný mollový kvintakord, skladbičku zapiš do prázdné osnovy.



Zahraj si následující kvintakordy a pojmenuj je. Nezapomeň odlišit kvintakordy durové a mollové.

Pojmenuj kvintakordy



Subdominanta



Subdominanta je název pro čtvrtý stupeň ve stupnici. Subdominantu značíme IV, používáme zkratku S.



V následující stupnici G dur vypiš základní stupně. Vyznač v notách k jednotlivým stupňům zkratky TSD.

I (tónika = T) _____

IV (subdominanta = S) _____

V (dominanta = D) _____



Napíš I, IV a V stupeň v následujících stupnicích.

C dur _____

D dur _____

F dur _____

Pomocí tří tónů TSD můžeš doprovodit písničky.



Zahraj si písničku Pod našim okýnkem a dopiš do prázdnej osnovy doprovod pomocí tří tónů TSD.

V jaké tónině je písnička napsaná? _____

Pod našim okýnkem

Pod našim okýnkem rostou tam dvě růže,
pod našim okýnkem roste tam štěp.
Jsou na něm jablíčka, trhá je Ančička.
Jsou dobrá, jsou sladká, jsou jako med.



Doprovod můžeš různě rytmizovat, vyber si z následujících možností 1. – 4. Nejdříve si přesně urči, kde použiješ T, S a D. Napiš tyto zkratky pod osnovu doprovodu písničky. Teprve potom si začni rytmizovat doprovod a doplň jej do osnovy.

1. \circ
2. $d\ d$
3. $d.\ d$
4. $\bullet\ d\ \bullet$



Transponuj píseň do F dur a zároveň doplň doprovod. Použij 2. nebo 3. variantu rytmizovaného doprovodu.

6

11

Postav kvintakordy na tónice, subdominantě a dominantě



V každé durové tónině dopiš kvintakordy na I, IV a V stupni a zahraj si je.

I IV V I IV V I IV V I IV V

Stupnice C dur

Stupnice



Řada tónů jdoucích za sebou od prvního stupně k prvnímu stupni. Durová stupnice je tvořena celými tóny a dvěma půltóny, které se nachází mezi třetím a čtvrtým stupněm a sedmým a osmým (prvním) stupněm. Durová stupnice zní vesele, obsahuje pět tónů z pětiprstové polohy durové.



Zahraj si následující cvičení a poslouchej, jak zní stupnice C dur.

Stupnice C



Vyznač na klaviatuře stupnici C dur, pod každou klávesu napiš číslo stupně (kolikátým tónem v pořadí je ve stupnici C dur). Vyznač obloučkem půltónové kroky na klaviatuře ve stupnici C dur.



Tónina



Skladba nebo píseň je zapsaná v dané tónině, například C dur tehdy, když obsahuje tóny ze stupnice C dur. Zahraj si následující písničku, která je zapsaná v tónině C dur.

Vyletěla holubička

Mírně

The musical score is written for piano in 4/4 time, C major. It consists of two systems of music. The first system has three measures. The second system has four measures. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. Dynamics include *mf* (mezzo-forte) and *p* (piano).

Vyletěla holubička ze skály, ze skály, probudila modré oči ze spaní.
Kdyby byly modré oči nespaly, nespaly, byly by tu holubičku dostaly.



C dur stupnice se hraje pouze na bílých klávesách, nemá žádné předznamenání.





Nauč se hrát stupnici C dur přes dvě oktávy nejdříve každou rukou zvlášť. Když ti to půjde, zkus to dohromady protipohybem. V následujícím cvičení máš napsaný přesný prstoklad, který je důležité dodržet, aby se ti stupnice hrála pohodlně.

C dur - prstoklad

The image shows two systems of musical notation for the C major scale. Each system consists of a grand staff with a treble clef on top and a bass clef on the bottom. The first system covers the range from C4 to G4. The second system covers the range from G4 to C5. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. The first system shows the following fingerings: Treble clef: C (1), D (3), E (1), F (4), G (1); Bass clef: C (1), D (3), E (1), F (4), G (1). The second system shows: Treble clef: A (3), B (1), C (4), D (1), E (3); Bass clef: A (1), B (3), C (1), D (4), E (1).



Vyznač si ve cvičení podložení palce za třetí a čtvrtý prst v pravé i levé ruce.

Akordy v C dur



Na každém stupni ve stupnici můžeš postavit kvintakord. Zahraj si kvintakordy v následujícím cvičení a poslouchej, jak znějí. Jsou všechny stejné?

The image shows a single treble clef staff with a 4/4 time signature. It contains seven triads labeled I through VII. Triad I is C major (C-E-G), II is D minor (D-F-A), III is E minor (E-G-B), IV is F major (F-A-C), V is G major (G-B-D), VI is A minor (A-C-E), and VII is B minor (B-D-F).



Zakroužkuj kvintakordy durové červeně a kvintakordy mollové modře.



Označ zeleným rámečkem kvintakord na tónice, dominantě a subdominantě.

Stupnice G dur



Zahraj si následující cvičení a poslouchej, jak zní stupnice G dur. Nezapomeň na předznamenání.

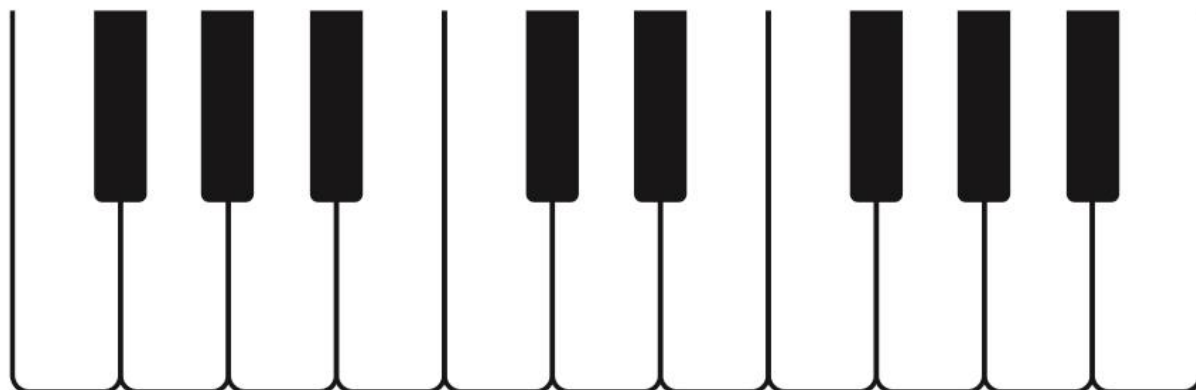


Předznamenání dané stupnice se píše na začátku notové osnovy za houslovým a basovým klíčem.

Stupnice G



Vyznač na klaviatuře stupnici G dur, pod každou klávesu napiš číslo stupně (kolikátým tónem v pořadí je ve stupnici G dur). Vyznač obloučkem půltónové kroky na klaviatuře ve stupnici G dur.





Zahraj si písničku Tancuj, tancuj v tónině G dur. Vyznač si v notách předznamenání.

Tancuj, tancuj, vykrucaj

Tancuj, tancuj, vykrucaj, vykrucaj, len mi pecku nezrúcaj, nezrúcaj!
 Dobrá pecka na zimu, na zimu, nemá každý perinu, perinu.
 Tralalala, tralala, tralalala, tralalala.



G dur stupnice má 1 křížek Fis, kromě bílých kláves zahraješ i jednu černou klávesu.



Napiš předznamenání stupnice G dur



Nauč se hrát stupnici G dur přes dvě oktávy každou rukou zvlášť. Když ti to půjde, zkus to dohromady protipohybem. V následujícím cvičení máš napsaný přesný prstoklad, který je důležité dodržet, aby se ti stupnice hrála pohodlně.

G dur - prstoklad



Vyznač si ve cvičení podložení palce za třetí a čtvrtý prst v pravé i levé ruce.

Akordy v G dur



Zahraj si kvintakordy na všech stupních ve stupnici G dur. Zkus si je zahrát rozloženě, střídej levou i pravou ruku, vezmi k tomu pedál. Poslouchej, které z nich jsou veselé a smutné.



Vyznač durové, mollové kvintakordy a pojmenuj je. Vyznač kvintakord na tónice, subdominantě a dominantě.

Stupnice D dur



Zahraj cvičení na stupnici D dur a zaposlouchej se.

Stupnice D

Musical notation for the D major scale in 6/4 time. The key signature has two sharps (F# and C#). The notation is written on a grand staff with treble and bass clefs. The melody in the treble clef is: D4 (finger 2), E4 (finger 3), F#4 (finger 4), G4 (finger 5), A4 (finger 5), G4 (finger 4), F#4 (finger 3), E4 (finger 2). The bass line in the bass clef is: D3 (finger 5), C#3 (finger 4), B2 (finger 3), A2 (finger 2). The final measure shows the ascending bass line: D3 (finger 2), C#3 (finger 3), B2 (finger 4), A2 (finger 5).



Vyznač na klaviatuře jednotlivé tóny, popiš stupně a vyznač obloučkem půltónové kroky.



D dur stupnice má dva křížky – Fis, Cis.



V tónině D dur se nauč píseň Čtyři koně ve dvoře.

Čtyři koně ve dvoře

Pochodem

The musical score is written for piano in 2/4 time, D major. It consists of three systems of staves. The first system starts with a piano (ff) dynamic and includes fingerings 1, 2, 5, 2 in the bass clef and 3, 5 in the treble clef. The second system starts at measure 12 and includes fingerings 3, 5. The third system starts at measure 18 and ends with a double bar line. The piece is marked 'Pochodem' (March).

1. Čtyři koně ve dvoře, žádnéj s nima neoře. Trá lá, la la la, trá lá, la la la, žádnéj s nima neoře.
2. Oře s nima pepíček, má na stranu klobouček. Trá lá, la la la, trá lá, la la la, má na stranu klobouček.
3. Jede s nima do pole, vyorávat kookole. Trá lá, la la la, trá lá, la la la, vyorávat kookole.



Napiš předznamenání stupnice D dur

A blank musical staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#), intended for the student to write the scale signature for D major.



Nauč se hrát stupnici D dur přes dvě oktávy každou rukou zvlášť. Když ti to půjde, zkus to dohromady protipohybem. V následujícím cvičení máš napsaný přesný prstoklad, který je důležité dodržet, aby se ti stupnice hrála pohodlně.

D dur - prstoklad



Vyznač si ve cvičení podložení palce za třetí a čtvrtý prst v pravé i levé ruce.

Akordy v D dur



Takto vypadají kvintakordy na všech stupních v D dur. Zahraj si je každou rukou.



Vyznač si tóniku – T, dominantu – D a subdominantu – S.



Vypiš stupně durových kvintakordů a pojmenuj je



Stejně tak i mollové



Zbyl ti nějaký kvintakord?

Stupnice F dur



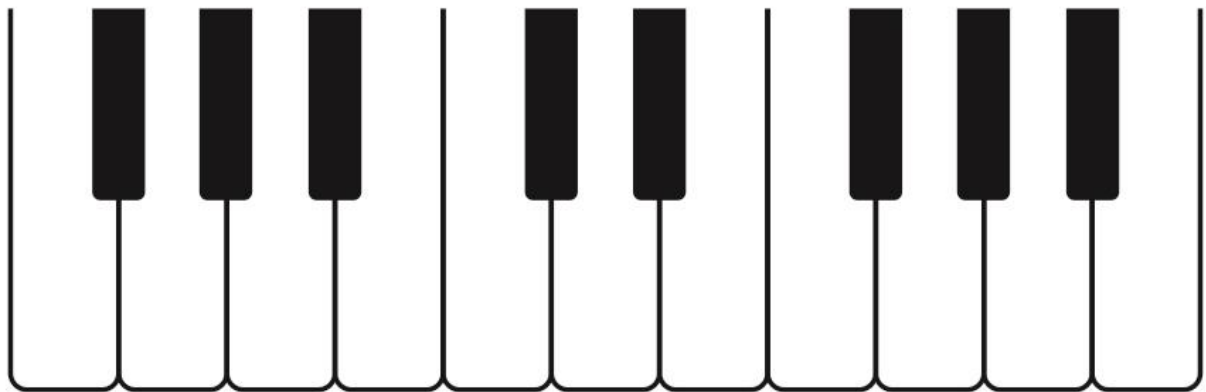
Zahraj si cvičení a zaposlouchej se do stupnice F dur.

2 3 4 5 5 4 3 2

5 4 3 2 2 3 4 5



Vyznač tóny stupnice na klaviatuře, popiš stupně a vyznač půltónové kroky.



Stupnice F dur má jedno b – hes (bé).



Zahraj si písničku v tónině F dur.

U panského dvora

Zvolna

U panského dvora náš Vitoušek vorá, strakaté volečky má, až pole dovorá, na mě si zavolá, on mě už zdaleka zná.



Napiš předznamenání stupnice F dur



Pozorně si prohlédni prstoklad u této stupnice. Nauč se ji hrát nejdříve každou rukou zvlášť, pak to zkus protipohybem dohromady.

F dur - prstoklad



Vyznač si v notách podložení palce za 4. prst a za 3. prst.

Akordy v F dur



Zahraj si akordy v tónině F dur. Zahraj si ještě jednou doprovod k písničce U panského dvora. Jsou v doprovodu použity nějaké kvintakordy? Pokud ano, tak jaké?



Vypiš všechny mollové kvintakordy v tónině F dur (napiš stupeň a název kvintakordu)



Označ v notách akord na tónice, subdominantě a dominantě.



Základní umělecká škola Trutnov
Krkonošovo náměstí 73, 541 01 Trutnov
www.zustrutnov.cz